

Stockholm den 9 december 2013

Till
Justitiedepartementet – Ju/2013/6733/L3
Enheten för immaterialrätt och transporträtt
Att: Anders Olin
103 33 Stockholm

Sveriges Läromedelsförfattares Förbund (SLFF) har genom remiss 2013-10-01 (Ju 2013/6733/L3) beretts möjlighet att lämna yttrande på Herrelösa verk i kulturarvsinstitutionernas samlingar (Ds 2012:63).

SLFF är huvudorganisation för Sveriges Läromedelsförfattare i alla ämnen, för alla målgrupper från förskola till högskola och universitet. Vi är en upphovsmannaorganisation med drygt 1 600 medlemmar. Vi bevakar läromedelsförfattarnas rättigheter samt förhandlar och träffar ramavtal. Som huvudorganisation utlöser vi även avtalslicens i enlighet med upphovsrättslagen och är därmed medlemsorganisation i tre kollektiva upphovsrättsliga förvaltningsorganisationer: ALIS – Administration av litterära rättigheter i Sverige, Bonus Presskopia och Copyswede. Vi innehar medlemskap i KLYS – Konstnärliga Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd, Nordiskt Författar- och Översättarråd och European Writers' Council samt ingår i nätverken Kulturskaparna, den Nationella Skolbiblioteksgruppen (NSG) och Svensk Bokkonst.

SLFF ställde sig avvisande till kommissionens förslag till direktiv om s.k. orphan works (KOM (2011) 289 slutlig). Direktivförslaget löser inte de frågeställningar relaterade till massdigitaliseringar som det förutsätts lösa. En ”diligent search” riskerar att än mer byråkratisera och kommer att medföra fördyrade kostnader i form av omfattande eftersökningar av rättsinnehavare som i så fall läggs på redan befintliga kulturarvsinstitutioner eller så måste det inrättas nya för ändamålet. Vidare torde förslaget strida mot det s.k. trestegstestet i Bernkonventionen, TRIPS-avtalet, WIPO Copyright Treaty och WIPO Performances and Phonogram Treaty. Det är också tveksamt hur förslaget förhåller sig till det gällande Infosoc-direktivet – 2001/29/EG om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationsområdet, som infördes i svensk lagstiftning per den 1 juli 2005.

Sveriges Läromedelsförfattares Förbund – SLFF
Servicebolag: Läromedelsförfattarna i Sverige AB - LISAB

Adress Drottninggatan 61, 1 tr., SE-111 21 Stockholm
Telefon +46 8 440 84 80
Fax +46 8 440 84 89
E-post adm@slff.se
Webbplats www.slff.se

SLFF förespråkar istället avtalslicensordningen som i enlighet med den nordiska modellen för avtalslicenser, är sedan lång tid ett väl etablerat och fungerande system. Redan år 1973 träffades det första kopieringsavtalet i Sverige mellan staten och BONUS och gällde avtalslicens för undervisningsändamål. Avtalslicensordningen omfattar herrelösa verk, vilket betyder att rättsinnehavare tillgodoses upphovsrättsligt och avnämare kan därmed känna sig trygga i ett väl fungerande avtalssystem.

SLFF ser tillfredställande på att direktivet inte inverkar på några bestämmelser när det gäller förvaltning av rättigheter på nationell nivå. Detta förtydligas även i ingressen att just kollektiva avtalslicenser med utsträckt verkan inte ska påverkas av direktivet (skäl 24).

I departementspromemorian förskrivs också att direktivet inte kräver några ändringar i nuvarande bestämmelser om avtalslicenser, och hindrar inte heller att nya avtalslicenser införs. Det föreslagna införlivandet i svensk rätt ska därför inte påverka upphovsrättslagens bestämmelser om avtalslicenser. **SLFF ansluter till dessa föreskrivningar och bedömer detta tillfredställande.**

I departementspromemorian står att EU-direktivet om ”herrelösa verk” innebär att inskränkningen *måste* genomföras. Det är viktigt att påtala att inskränkningar i sig är till nackdel för upphovsmannen och innebär begränsningar i upphovsmannens ensamrätt och förfoganderätt. Det är därför viktigt att den svenska lagstiftningen förhåller sig restriktiv till inskränkningar som i förlängningen blir betungande för upphovsmannen.

16 a §

I förslaget i departementspromemorian första stycket, får Bibliotek, utbildningsanstalter och museer som är tillgängliga för allmänheten samt arkiv och filmarvs- eller ljudarvsinstitutioner förfoga över ett verk som anses herrelöst enligt 16 b § genom att framställa exemplar av verket till allmänheten på ett sådant sätt att enskilda får tillgång till det från en plats och vid en tidpunkt de själva väljer.

I tredje stycket står att intäkter till följd av ett förfogande enligt paragrafen bara får användas för att täcka användarens kostnader för att digitalisera eller överföra herrelösa verk till allmänheten. SLFF bedömer här att det finns en risk att det svenska lagförslaget ger utrymme för att intäkterna får vara större än kostnaderna, dock att de inte får användas till att täcka annat än användarens kostnader för digitalisering och tillgängliggörande. I direktivet (artikel 6.2) föreskrivs att sådana intäkter inte får överstiga användarens faktiska kostnader för digitalisering och tillgängliggörande. Viktigt här att den svenska lagtexten följer direktivets strängare föreskrivning.

16 c §

I lagförslagets första stycke ska en omsorgsfull efterforskning utföras och dokumenteras "för varje särskilt verk". SLFF bedömer att en bättre och tydligare skrivning är "för varje enskilt verk".

SLFF bedömer också att den omsorgsfulla efterforskningen "i ärligt uppsåt" ("in good faith") bör införas i lagtexten, i enlighet med direktivets artikel 3.1.

16 d §

Regeringen får meddela föreskrifter om skyldighet för de organisationer som avses i 16 a § att till regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer lämna de uppgifter om herrelösa verk som ska registreras hos Byrån för harmonisering inom den inre marknaden.

Det är viktigt att även dessa föreskrifter läggs fram i samband med detta lagstiftningsärende, eftersom delar av direktivet kommer införlivas i svensk rätt genom dessa.

Ersättning till rättsinnehavare

*Om rättsinnehavaren ger sig till känna, ska ett verk inte längre anses herrelöst.
Rättsinnehavaren ska då ha rätt till ersättning från den som har använt verket.
Tvister om ersättningen ska avgöras av Stockholms tingsrätt.*

I direktivet används begreppet ("fair compensation"), artikel 6.5. I lagförslaget endast ersättning. SLFF bedömer att direktivets "fair" ska införas i lagtexten, vilket är "skälig" ersättning och som ger en tydligare skrivning om grund för ersättningen.

SLFF är medlem i organisationerna ALIS, Bonus Presskopia, Copyswede och KLYS. Vi ansluter till dessa organisationers remissyttranden.

Sveriges Läromedelsförfattares Förbund

Wiwi Ahlberg
Förbundsordförande

Jenny Lundström
Förbundsdirektör